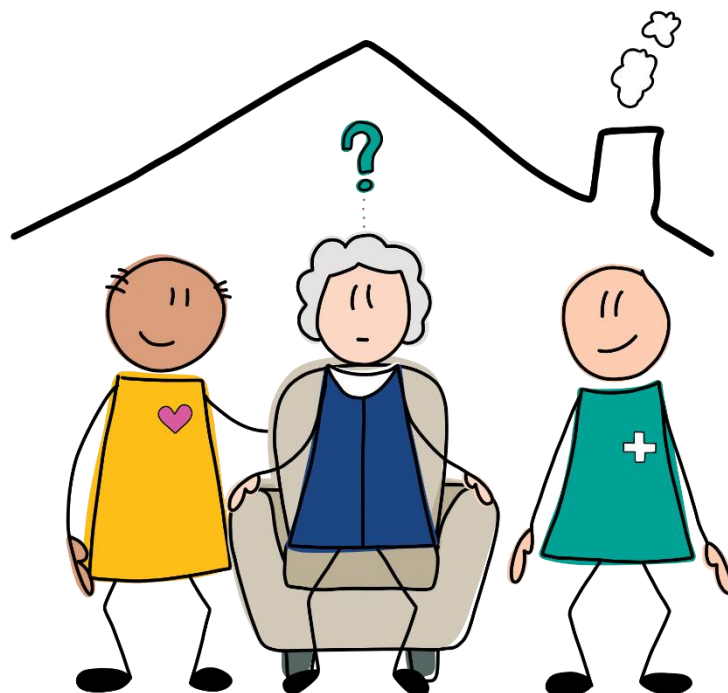

Samen in Actie bij Apathie Thuis – DOCENTENHANDREIING

Colofon

Dorien Hofenk MSc
Dr. Annette Plouvier
Dr. Franka Meiland
Prof. Dr. Debby Gerritsen

Waarom deze les over apathie in bij mensen met dementie?

Ongeveer de helft van de zelfstandig wonende mensen met dementie krijgt te maken met apathie. Apathie bij dementie kenmerkt zich door initiatiefverlies en afname van spontaan gedrag, minder interesse hebben in activiteiten en sociaal contact, en het minder uiten van emoties. Dit heeft ingrijpende gevolgen voor het dagelijks leven van mensen met dementie en hun naasten. Apathie is daarom in de richtlijnen van Verenso en het NIP opgenomen als een vorm van probleemgedrag bij dementie. Apathie heeft invloed op de zelfstandigheid, de gezondheid en de kwaliteit van leven van mensen met dementie en apathie en hun naasten. Apathie vergroot bovendien de kans op een verpleeghuisopname. Een zinvolle daginvulling kan bijdragen aan het welbevinden. Maar voor mensen met apathie is dit moeilijk: ze hebben anderen nodig om dit te realiseren.

In de praktijk is apathie lastig te herkennen, je moet immers iets herkennen dat er niet of minder is. Ook wordt er gedacht dat apathie ‘erbij hoort’ als mensen dementie hebben. Er is weinig aandacht voor apathie en het wordt vaak niet gericht behandeld. Voor naasten en zorgmedewerkers is het bovendien lastig om in te schatten of ze degene met dementie en apathie nu juist moeten stimuleren of met rust moeten laten. Het gebrek aan wederkerigheid in het contact maakt dat naasten van degene met apathie en dementie zich overbelast voelen.

Casemanagers spelen een belangrijke rol bij het herkennen, onderzoeken en onderbreken van apathie. Ook kunnen zij psycho-educatie over apathie aan naasten en zorgmedewerkers geven. Daarom is dit lesmateriaal over apathie bij dementie speciaal ontwikkeld voor de opleiding Casemanagement Dementie. Het lesmateriaal is ontwikkeld in een actieonderzoek: (oud) studenten en docenten van de *opleiding Casemanagement Dementie* van GERION hadden een grote rol in de totstandkoming. In het lesprogramma maken we gebruik van de interventie Samen in Actie bij Apathie Thuis (SABA-Thuis). SABA-Thuis is samen met mensen met dementie en apathie, hun naasten en casemanagers dementie ontwikkeld en ondersteunt het opmerken, onderzoeken en onderbreken van apathie bij thuiswonende mensen met dementie.

Voor wie

Dit lesmateriaal is bedoeld voor studenten Casemanagement Dementie. De lesstof kan ook interessant zijn voor reeds afgestudeerde casemanagers, of voor wijkverpleegkundigen die werken met mensen met dementie en apathie.

Doelstellingen

- Theoretische kennis vergroten:
 - Weten wat apathie is en hoe het ontstaat
 - Weten hoe vaak apathie voorkomt bij thuiswonende mensen met dementie
 - Apathie kunnen herkennen en op de hoogte zijn van de diagnostische criteria
 - Weten wat de gevolgen van apathie zijn en wat het belang is van een juiste aanpak
- Bewustzijn vergroten:
 - Ten aanzien van het opmerken van apathie in de eigen caseload
 - Ten aanzien van de impact van apathie op de persoon met dementie en de naasten
 - Ten aanzien van eigen handelen bij het omgaan met een cliënt met apathie
- Praktische vaardigheden vergroten

- Psycho-educatie kunnen geven over apathie bij dementie
- Kunnen inzetten van de SABA-Thuis interventie in situaties waar dit passend is

Casusbespreking

Casus 1. Diagnostiek

Kies met je groepje 1 of 2 casussen uit die je met elkaar gaat bespreken. Bespreek met elkaar de onderstaande vragen, gebruik eventueel de dia's met Diagnostische criteria apathie bij dementie.

- 1. Zie je bij de cliënt een afname van **initiatief, interesse of emoties**? Beschrijf bij elke van de 3 kenmerken waaraan je dit merkt? Geef hier een voorbeeld van. Twijfel je of er een afname is? Leg uit waarom je twijfelt.*
- 2. Is deze verandering in initiatief, interesse en emotie er **vier weken** of langer? Bedenk met elkaar hoe je dit kan achterhalen. Welke bronnen kun je gebruiken? Wanneer vindt jij dat er sprake is van een duidelijke verandering, wanneer gaan bij jou de 'alarmbellen' af?*
- 3. Welke **andere oorzaken voor apathie** (anders dan cognitieve stoornissen) zouden er bij deze cliënt nog meer kunnen zijn? Hoe onderzoek je dat? Leg uit waarom je aan deze oorzaken denkt of ze juist uitsluit*
- 4. Welke **beperkingen op persoonlijk, sociaal of ander vlak** zie je bij de cliënt door de apathie? Geef van elk een voorbeeld (persoonlijk, sociaal en anders) waaraan je dit kunt merken.*
- 5. Is er bij deze cliënt volgens jou sprake van **apathie bij dementie**? Leg uit waarom wel of waarom niet.*

Achtergrondinformatie voor de docent

Diagnostische criteria Apathie bij dementie:

- 1) Afname van initiatief, interesse en/of emoties (minimaal 2 van de 3)
- 2) Verandering t.o.v. eerder, gedurende minstens 4 weken én merendeel van de tijd.
- 3) Leidend tot functionele beperkingen (op persoonlijk, sociaal of ander vlak).
- 4) Zonder andere verklaring zoals:
 - a. Delier, pijn of ziekte (denk aan nier- en leverfuncties, voedings- en vochtbalans, co- en multimorbiditeit);
 - b. Bijwerkingen van medicatie;
 - c. Een beperking in visus of gehoor;
 - d. Rouw of verdriet;
 - e. Een depressie.

De Praatplaat (bijlage 4) biedt hulp bij het onderzoeken of er sprake is van apathie bij dementie.

Casus 2. Depressie of apathie?

Kies met je groepje 1 of 2 casussen uit die je met elkaar gaat bespreken. Bespreek met elkaar de onderstaande vragen.

- 1. Welke **gedragmatige, emotionele en cognitieve** kenmerken van een depressie zie je bij je cliënt? Geef voorbeelden van wat je ziet. Kunnen dit ook kenmerken van apathie zijn? Leg uit waarom wel/waarom niet?*
- 2. Beschrijf de **stemming** van je cliënt? Zijn er ook nog momenten dat je cliënt ergens van kan genieten? Wanneer is dat en waar merk je dat aan? Past de stemming van je cliënt meer bij apathie of bij een depressie? Leg uit waarom je dit denkt.*
- 3. Heeft je cliënt minder **energie**? Is je cliënt, met hulp, te activeren? Op welke manier, en wat zie je dan aan je cliënt? Past het energieniveau van je cliënt meer bij apathie of bij een depressie? Leg uit waarom je dit denkt.*
- 4. Bekijk de vragen uit de **Neuropsychiatric Inventory** (dia's hierna) waarmee je kunt onderzoeken of er sprake is van apathie of een depressie. Geef aan of je bij jouw cliënt denkt aan **apathie** of aan een **depressie**. Onderbouw dit kort met de kenmerken die je bij je cliënt ziet.*

Achtergrondinformatie voor de docent

Hoe weet je dat er sprake is van apathie of een depressie?

Bij een depressie kan ook apathisch gedrag voorkomen. Dit maakt het lastig om onderscheid te maken tussen een depressie en apathie.

In beide gevallen is er sprake van vermindering of verlies van initiatief en interesse en minder sociaal contact.

Iemand met een depressie heeft meestal ook weinig energie. Iemand met apathie is minder actief en heeft letterlijk en figuurlijk hulp nodig om in beweging te komen. Maar dit is niet het gevolg van een gebrek aan energie.

Iemand met een depressie heeft ook altijd last van stemmingsproblemen zoals somberheid, verdriet of schuldgevoelens.

Terwijl iemand met apathie zeker nog genieten van fijne momenten, al kan het wel lastig zijn dit te herkennen.

Een depressie moet altijd worden behandeld, soms schrijft de arts medicijnen voor.

Apathie bij dementie kan je niet met medicijnen behandelen, maar het is wel belangrijk het te onderbreken.

Met de vragen uit **de Neuropsychiatric Inventory** (bijlage 3) kan je onderzoeken of er bij de cliënt mogelijk sprake is van apathie of van een depressie.

Casus 3. Psycho-educatie

Kies met je groepje 1 of 2 casussen uit die je met elkaar gaat bespreken. Bespreek met elkaar de onderstaande vragen. Gebruik eventueel de dia's Psycho-educatie en Interventie SABA-Thuis.

- 1. Je hebt geconstateerd dat je cliënt apathie bij dementie heeft en gaat hierover het gesprek aan met de naaste (partner/zoon/dochter). Bedenk eerst:*
 - *Welke materialen uit de SABA-Thuis interventie zou je hierbij kunnen gebruiken.*
 - *Wat is een begrijpelijke manier om aan een naaste uit te leggen wat apathie bij dementie is. Welke kenmerken van apathie zijn er, wat zijn mogelijke oorzaken, wanneer spreek je van de diagnose apathie bij dementie.*
 - *Bedenk een paar algemene voorbeelden van apathie.*
 - *Waarom merk je bij jouw cliënt dat er sprake is van apathie.*
- 2. Oefen met een medestudent:*
 - *Leg uit waarom het belangrijk is om de apathie te onderbreken.*
 - *Vertel welke negatieve gevolgen apathie heeft.*
 - *Leg uit welke invloed apathie op de naasten kan hebben. Ga in op de emoties van de naaste.*
 - *Leg uit welke veranderingen er in de hersenen optreden bij apathie waardoor iemand met apathie wel wil maar niet kan.*
 - *Leg aan de hand van de rode en groene cirkel (dia hierna) uit wat er gebeurt als iemand te hoge verwachtingen heeft van degene met apathie. En hoe het contact kan verbeteren door de verwachtingen bij te stellen.*
 - *Geef tips, waar moet je opletten bij het onderbreken van apathie.*

Achtergrondinformatie voor de docent

1. Bijlage 5 biedt een overzicht van alle materialen van de **SABA-Thuis interventie**. De informatiefolder, Animatie, Plezierige Activiteiten Plan-Apathie en de Praatplaat zijn geschikt voor het geven van psycho-educatie aan naasten en bijvoorbeeld medewerkers zorg en welzijn.
2. Ongeveer de helft van de thuiswonende mensen met dementie krijgt te maken met apathie. Apathie heeft ingrijpende gevolgen. Het beïnvloedt de zelfstandigheid en de lichamelijke gezondheid van degene met dementie. Mensen met apathie kunnen ook geestelijk sneller achteruitgaan. Apathie verhoogt tevens het risico om opgenomen te worden in een verpleeghuis.

Apathie heeft ook invloed op het contact tussen de persoon met dementie en anderen. Naasten en professionals ervaren hierdoor vaak een verlies van wederkerigheid. Het is daarom belangrijk om wat aan de apathie te doen.

De beste aanpak is het regelmatig onderbreken van de apathie. Maar mensen met apathie hebben daarvoor hulp van anderen nodig. Hulp bieden, om de apathie te onderbreken, kan voor naasten maar ook voor professionals best lastig zijn. De **Animatie** geeft uitleg over het belang van het bijstellen van verwachtingen ten aanzien van degene met apathie bij dementie.

Bijlage 1 - Waaruit bestaat dit lesmateriaal

-Deze handreiking voor docenten

-**Korte Animatie**, via deze link te bekijken [SABA Animatie Apathie - YouTube](#)

-**PowerPoint voor studenten** "Wat is Apathie?" (*ingesproken diapresentatie*)

Theorie

- Probleemgedrag bij dementie
- Diagnostische criteria
- Oorzaken van apathie
- Verschillen en overeenkomsten tussen apathie en depressie
- Veranderingen in de hersenen bij apathie
- Prevalentie apathie
- Gevolgen

Praktijk

- Hoe kan de interventie SABA-Thuis worden ingezet
- Aanwijzingen voor het geven psycho-educatie
- Omgaan met apathie: tips!
- 3 thuisopdrachten ter voorbereiding op het klassikale gedeelte

Verdieping

- Video: Mini-college over veranderingen in de hersenen bij apathie
- Overzicht van alle SABA-Thuis materialen, de Interventie SABA-Thuis
- Aanvullende vragen om apathie/depressie te onderscheiden: Neuropsychiatric Inventory (NPI)
- Literatuuroverzicht

-**PowerPoint voor docenten** "Wat is Apathie?" (*alleen dia's, geen geluid. Toelichting voor de docent in tekstvak van de dia's*)

- 3 dia's met de thuisopdrachten
- 3 dia's over prevalentie van apathie
- 6 dia's met diagnostische criteria apathie bij dementie
- 1 dia met link naar video: Mini-college over veranderingen in de hersenen bij apathie
- 2 dia's met aanvullende vragen onderscheidt apathie/depressie, Neuropsychiatric Inventory (NPI)
- 1 dia met een opties voor een praktijkopdracht (facultatief)
- 1 dia met overzicht van alle SABA-Thuis materialen, de interventie SABA-Thuis
- 1 dia met literatuuroverzicht

-**Video met een mini-college** over veranderingen in de hersenen door dr. Hanneke Nijsten

-**PDF van artikel *Onderbreek apathie bij dementie met gratis Toolbox***, in het Tijdschrift voor Verzorgenden (TVV)

-**PDF van artikel *Een probleem, maar voor wie? Apathie en dementie***, in het Tijdschrift Denkbeeld

-**PDF van de Neuropsychiatric Inventory (NPI)**

Bijlage 2 - Lesplanning en leerdoelen

Studenten: thuis voorbereiden in de week voorafgaand aan de klassikale les over apathie			
Taak	Leerdoel	Tijd	Wat
Animatie bekijken	<u>Theoretische</u> kennis vergroten <u>Bewustzijn</u> vergroten	5 min.	SABA Animatie Apathie - YouTube
Theorie bestuderen	<u>Theoretische</u> kennis vergroten	20 min.	PowerPoint "Wat is Apathie?"- Theorie
Praktijk bestuderen	<u>Praktische</u> vaardigheden vergroten	15 min.	PowerPoint "Wat is Apathie?"- Praktijk
Huiswerkopdrachten uit praktijkdeel maken.	<u>Bewustzijn</u> vergroten	15 min.	PowerPoint "Wat is Apathie?"- Praktijk
Facultatief Mini-college over veranderingen in de hersenen bij apathie. Overzicht van alle SABA- Thuis materialen, de Interventie SABA-Thuis. Aanvullende vragen onderscheidt apathie/depressie. Neuropsychiatric Inventory (NPI). Literatuuroverzicht.	<u>Theoretische</u> kennis, <u>Bewustzijn</u> en <u>Praktische vaardigheden</u> vergroten		https://youtu.be/XYgOZVfj8vI
Docent en studenten: klassikale les over apathie			
Onderwerp	Leerdoel	Tijd	Wat
Bespreking opdrachten 1 en 2	<u>Theoretische</u> kennis, <u>Praktische</u> vaardigheden en <u>Bewustzijn</u> vergroten	15 min.	PowerPoint docenten; Dia's 1 en 2
Prevalentie	<u>Theoretische</u> kennis vergroten	10 min.	PowerPoint docenten; Dia's 3, 4 en 5
Bespreking opdracht 3: Casuïstiek	<u>Bewustzijn</u> en <u>praktische</u>	30 - 60 min.	PowerPoint docenten; Dia's 6-12

	vaardigheden vergroten	(afhankelijk van de beschikbare tijd kunnen er, klassikaal of in subgroepjes, één of meerdere casussen worden besproken i)	SABA Thuis materialen; Animatie, Informatiefolder, Praatplaat, Plezierige Activiteiten Plan-Apathie (PAP-A), Activiteitenblad, Weekplanner. Materialen zijn gratis te downloaden op www.ukonnetwerk.nl/tools/saba-thuis Of in gedrukte versie te bestellen via UKON ukon.elg@radboudumc.nl
Facultatief, verdieping			
Mini-college over veranderingen in de hersenen bij apathie.	<u>Theoretische</u> kennis vergroten		PowerPoint docenten; Dia 13 Mini-college Veranderingen in de hersenen is te bekijken via deze link https://youtu.be/XYgOZVfj8vl
Aanvullende vragen onderscheid apathie/depressie. Neuropsychiatric Inventory (NPI).	<u>Theoretische</u> kennis vergroten		Dia's 14 en 15
Overzicht van alle SABA-Thuis materialen, de Interventie SABA-Thuis.	<u>Bewustzijn</u> en <u>Praktische vaardigheden</u> vergroten		Dia 17
Literatuuroverzicht met verwijzingen naar gebruikte bronnen en naar verdiepende artikelen.	<u>Theoretische</u> kennis vergroten		PowerPoint docenten; Dia 18
Facultatief, praktijkopdracht			
Opdracht	Leerdoel	Tijd	Wat
1. Psycho-educatie geven aan de hand van de Animatie, Informatiefolder en Praatplaat 2. PAP-A invullen met cliënt en naaste; gebruik maken van het Plezierige Activiteiten Plan-Apathie, het Activiteitenblad en de Weekplanner.	<u>Bewustzijn</u> en <u>praktische</u> vaardigheden vergroten	Praktijk is facultatief maar komt terug in reflectieverslag en/of mentorbespreking.	PowerPoint docenten; Dia 16 SABA Thuis materialen; Animatie, Informatiefolder, Praatplaat, Plezierige Activiteiten Plan apathie (PAP-A), Activiteitenblad, Weekplanner.

Bijlage 3 - Screenings instrument Neuropsychiatric Inventory (NPI)

1. Vragen om te onderzoeken of er sprake is van apathie:

Vraag naar gedrag dat is ontstaan sinds er sprake is van dementie en dat in de afgelopen vier weken voorkwam

- Is hij/zij niet langer geïnteresseerd in de wereld om hem/haar heen?
- Heeft hij/zij geen belangstelling meer om iets te doen of ontbreekt de motivatie om aan iets nieuws te beginnen?
- Is hij/zij moeilijker te betrekken in een gesprek of het doen van huishoudelijke klusjes?
- Is hij/zij apathisch of onverschillig?

Je kunt het eventueel nog verder uitsplitsen met de volgende vragen:

- Lijkt hij/zij minder spontaan en minder actief dan gewoonlijk
- Begint hij/zij minder vaak een gesprek?
- Toont hij/zij minder affectie of misschien wel helemaal geen emoties, vergeleken met hoe hij/zij normaal gesproken was?
- Helpt hij/zij minder bij huishoudelijke klussen?
- Lijkt hij/zij minder geïnteresseerd in de activiteiten en plannen van een ander?
- Heeft hij/zij geen belangstelling meer voor vrienden of familie?
- Is hij/zij minder enthousiast over zaken die hem gewoonlijk interesseren?
- Is er nog iets anders waaruit blijkt dat hij/zij geen interesse heeft om iets nieuws te gaan doen?

2. Vragen om te onderzoeken of er mogelijk sprake is van een depressie

Vraag naar gedrag dat is ontstaan sinds er sprake is van dementie en dat in de afgelopen vier weken voorkwam

- Lijkt het alsof hij/zij verdrietig of depressief is?
- Zegt hij/zij dat hij/zij zich verdrietig of depressief voelt?

Je kunt het eventueel nog verder uitsplitsen met de volgende vragen:

- Heeft hij/zij perioden dat hij/zij snel vol schiet of veel huult, wat er op wijst dat hij/zij verdrietig is?
- Doet of zegt hij/zij iets waaruit op te maken valt dat hij/zij verdrietig of down is?
- Haalt hij/zij zichzelf naar beneden of zegt hij/zij zichzelf niets waard te vinden, een mislukking te vinden?
- Zegt hij/zij dat hij/zij een slecht persoon is of straf verdient?
- Lijkt hij/zij erg ontmoedigd of zegt hij/zij dat de toekomst hem/haar niets te bieden heeft?
- Zegt hij/zij dat hij/zij anderen tot last is of dat familieleden beter af zouden zijn zonder hem/haar?
- Zegt hij/zij liever dood te willen zijn of zegt hij/zij zichzelf wat aan te willen doen, er een einde aan te willen maken?
- Zijn er andere signalen waaruit blijkt dat hij/zij verdrietig of depressief is?

Bijlage 4 – Praatplaat

Praatplaat

Apathie bij dementie

www.ukonnetwerk.nl/tools/saba-thuis

ander gedrag

minder initiatief/
spontaan gedrag

minder
interesse

weinig
emoties

1. Opmerken

OBSERVEREN, RAPPORTEREN, METEN (bijv. AES of NPI)

Hoe herken je apathie?

stilst zitten/
minder meedoen

minder interactie
of sociaal contact

weinig mimiek of
reactie

2. Onderzoeken

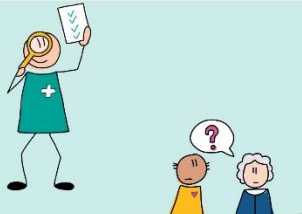
1. Afname van initiatief, interesse, emoties (minimaal 2 van de 3)

2. Verandering t.o.v. eerder, gedurende min. 4 weken én merendeel van de tijd

3. Leidend tot beperkingen (op persoonlijk/sociaal of ander vlak)

4. Zonder andere verklaring, zoals:

Rouw, verdriet, depressie

Delier, pijn, ziekte

Beperking visus/ gehoor

Bijwerking medicatie

Passen de veranderingen bij de levensloop, het karakter of de levensfase van degene met apathie?

3. Onderbreken

Wat doe je niet en wat doe je wel?

Niet doen

Trekken

Te veel woorden gebruiken

Te lang, te vaak

Wel doen

Verwachtingen aanpassen

Stimuleren, externe prikkels

Prikkels doseren

SABA: Samen in Actie bij Apathie Thuis

Naaste(n) betrekken

Zorgprofessionals betrekken

Zonodig afstemmen met de huisarts

Psycho-educatie

Samen afspraken maken

Plezierige Activiteiten Plan Apathie samen uitvoeren

Evalueren en bijstellen

Visualisatie: TEMA 1994

Bijlage 5 – De SABA-Thuis materialen

Alle materialen waar in dit document naar verwezen is, zijn te vinden op www.ukonnetwerk.nl/tools/saba-thuis.

- Een **Animatie** waarin toegelicht wordt wat apathie is, wat het doet met het contact tussen de persoon met dementie en de naaste/professional en hoe deze er mee om kunnen gaan.
- Een **Informatiefolder** voor naasten en medewerkers zorg en/of welzijn, met hierin ook aandacht voor de emoties van de naaste/medewerker. Er wordt op een toegankelijke manier uitgelegd wat apathie is en hoe je het kunt opmerken.
- Een **Praatplaat Apathie** als gespreksleidraad voor casemanagers dementie/ zorgtrajectbegeleiders om apathie op te merken, te onderzoeken en te onderbreken.
- Het **Plezierige Activiteiten Plan Apathie**, waarmee naaste(n) en medewerkers zorg en/of welzijn samen afspreken hoe ze apathie van de persoon met dementie kunnen onderbreken door middel van dagelijkse bezigheden en activiteiten.
- Een **Activiteitenblad Apathie**, met voorbeelden van dagelijkse bezigheden, activiteiten en (grotere) uitjes, als inspiratie bij het Plezierige Activiteiten Plan Apathie.
- Een **Weekplanner** die mensen kunnen gebruiken om de dagelijkse bezigheden en activiteiten, waarmee apathie onderbroken wordt, in te plannen. Verkrijgbaar als scheurblok of los invulblad.
- Een **e-Module ‘Wat is Apathie?’** om de kennis over apathie te vergroten en een **e-Module ‘Actieve Tijd’** met informatie en praktische tips om contact te maken met iemand met dementie en apathie en om activiteiten te ondernemen.
- Een **Handreiking voor de casemanager dementie/zorgtrajectbegeleider**, die de inzet van SABA-Thuis coördineert.
- Een korte **Presentatie voor ketenregisseurs** van Dementie Netwerk Nederland, die hiermee SABA-Thuis kunnen introduceren bij de casemanagers dementie/zorgtrajectbegeleiders in hun regionale keten.

Bijlage 6 – Aanvullende literatuur

Prevalentie apathie

- Leung, D.K.Y., Chan, W.C., Spector, A., Wong, G.H.Y. Prevalence of depression, anxiety, and apathy symptoms across dementia stages: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Geriatric Psychiatry*. 2021;36(9):1330-1344. <https://doi.org/10.1002/gps.5556>
- Ma, Lina. Depression, Anxiety, and Apathy in Mild Cognitive Impairment: Current Perspectives. *Frontiers in Aging Neuroscience*. Volume 12, 2020. DOI=10.3389/fnagi.2020.00009
- Siafarikas N, Selbaek G, Fladby T, Šaltytė Benth J, Auning E, Aarsland D. Frequency and subgroups of neuropsychiatric symptoms in mild cognitive impairment and different stages of dementia in Alzheimer’s disease. *International Psychogeriatrics*. 2018;30(1):103-113. doi:10.1017/S1041610217001879

Gevolgen apathie

- Chang, C. Y. M., Baber, W., Denning, T., & Yates, J. (2021). “He Just Doesn’t Want to Get Out of the Chair and Do It”: The Impact of Apathy in People with Dementia on Their Carers. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 18(12), 6317. <https://doi.org/10.3390/ijerph18126317>
- Dufournet, M., Dauphinot, V., Moutet, C., Verdurand, M., Delphin-Combe, F., Krolak-Salmon, P., Delphin-Combe, F., Makaroff, Z., Fédérico, D., Coste, M., Rouch, I., Dorey, J., Lepetit, A., Danaila, K., Vernaudeau, J., Bathsavanis, A., Sarciron, A., Guilhermet, Y., Gaujard, S., & Grosmaître, P. (2019). Impact of Cognitive, Functional, Behavioral Disorders, and Caregiver Burden on the Risk of Nursing Home Placement. *Journal Of The American Medical Directors Association*, 20(10), 1254–1262. <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2019.03.027>

Diagnostische criteria apathie

- Miller, D.S., Robert, P. et al. Diagnostic criteria for apathy in neurocognitive disorders. *Alzheimer’s & Dementia*. 2021;17(12):1892-1904. <https://doi.org/10.1002/alz.12358>
- Robert, P., Lanctôt, K. L., Agüera-Ortíz, L., Aalten, P., Brémond, F., Defrancesco, M., Hanon, C., David, R., Dubois, B., Dujardin, K., Husain, M., König, A., Lévy, R., Mantua, V., Meulien, D., Miller, D. S., Moebius, H. J., Rasmussen, J., Robert, G., . . . Manera, V. (2018). Is it time to revise the diagnostic criteria for apathy in brain disorders? The 2018 international consensus group. *European Psychiatry*, 54, 71–76. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2018.07.008>

Screeningsinstrument NPI

<https://www.trimbos.nl/docs/2657fe06-6397-40e4-9694-7564836ae3e1.pdf>

Richtlijn Verenso Probleemgedrag bij dementie

<https://www.verenso.nl/kwaliteit/richtlijnen-en-praktijkvoering/richtlijnendatabase/probleemgedrag-bij-mensen-met-dementie/samenvatting-richtlijn-probleemgedrag>